การปกครองโดยธรรม[1]

Ruled by Righteousness

พระพรหมบัณฑิต*

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มาจากปาฐกถาพิเศษเรื่อง **เอตทัคคะกษัตรา** มีจุดมุ่งหมายสองประการ **ประการแรก** เพื่ออรรถาธิบายให้เห็นพระอัจริยภาพในด้านต่างๆ หลากหลายด้านของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยทรงเป็นมหัจฉริยะบุคคล คือเป็นผู้มีอัจฉริยภาพในหลากหลายด้าน ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรงเป็นอัครศิลปิน วรรณกรรม ศาสนา การกีฬา เป็นต้น **ประการที่สอง** เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นพระคุณของพระเจ้าแผ่นดิน ผ่านทศพิธราชธรรม 10 ประการ ซึ่งเป็นปรหิตปฏิบัติ หรือการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น โดยวิเคราะห์ผ่านพระราชกรณียกิจต่างๆ ของพระองค์ และการยอมรับทั้งในระดับนานาชาติและระดับในประเทศ

Abstract

This article is originated from a special keynote address about Aetatakkasattra King. The address aimed to, firstly, explain His Majesty's genius in multiple fields including science, technology, art, literature , religion, and sport, etc., and secondly, to show His Majesty's obligations through the ten virtues of kings. His Majesty did good deeds for other people's benefit. The article analyzes His Majesty's royal duties and the recognition of them at international and national level.

[1] ถอดความและเรียบเรียงโดย นางณัชชาภัทร อมรกุล นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า จากการแสดงปาฐกถาพิเศษเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่อง ในโอกาสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 70 ปี 9 มิถุนายน 2559 เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 12 สิงหาคม 2559 ชุด "เอตทัคคะกษัตรา" ครั้งที่ 1 หัวข้อ "การปกครองโดยธรรม" โดย พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, ศ.,ดร.)

* กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอตทัคคะ แปลว่า อัจฉริยภาพ (Genius) ในทางพุทธศาสนานั้น คำว่า อัคคะ หมายถึง เลิศ ยอดเยี่ยม สุดยอด และคำว่า เอตะ แปลว่า ด้านนั้น ๆ ซึ่งในทางพุทธศาสนาแล้ว พระพุทธเจ้าจะเลือกพระสาวกที่สุดยอดในด้านนั้น ๆ เช่น ผู้ที่มีความเป็นเลิศผู้เชี่ยวชาญหรือเก่งในทางมีปัญญามาก จะมีพระสารีบุตรที่เป็นเอตทัคคะในด้านนี้ ในด้านของการธุดงค์กรรมฐานคือพระมหากัสสปะ เป็นเอตทัคคะในด้านนี้ โดยปกติคนที่เก่งในด้านต่าง ๆ นั้นจะมีเพียง 1 ด้าน แต่ผู้ที่มีความเก่งหลายด้านนั้น ฝรั่งใช้คำว่า มหัจฉริยะบุคคล (universal genius) ซึ่งมีน้อยมาก ในสมัยพุทธกาลมีบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีเอตทัคคะถึง 5 ด้าน ได้แก่ พระอานนท์ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญหรือความเป็นเลิศ 5 ด้าน เรียกว่า พหุเอตทัคคะ ได้แก่ 1. มีสติ รอบคอบ 2. มีคติ คือมีความทรงจำแม่นยำ 3. มีความเพียรดี 4. เป็นพหูสูต และ 5. เป็นยอดของภิกษุผู้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า โดยพระสุตตันตปิฎก อภิธรรมปิฎกที่นำมาสวดกันว่า เอวเมสุตัง ที่แปลว่า ข้าพเจ้าสดับมาอย่างนี้นั้น คำว่าข้าพเจ้าคือ พระอานนท์นั่นเอง

มหัจฉริยะบุคคลนั้น ประกอบไปด้วยความเก่งทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ หากย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่าลีโอนาโด ดา วินซี ก็คือหนึ่งในมหัจฉริยะบุคคล ด้วยเหตุที่เป็นทั้งผู้ที่เป็นเลิศในทางศิลปะและทางวิทยาศาสตร์ ในทางศิลปะนั้น ดา วินซี เป็นผู้ให้กำเนิดภาพเขียนที่มีชื่อเสียงและมีความสวยงามเป็นอย่างมาก ทั้งโมนาลิซาและ The Last Supper และอีกในทางหนึ่ง ดา วินซี ก็มีความสามารถในทางวิทยาศาสตร์ โดยจะดูรายละเอียดได้จากภาพสเก็ตร่างอาวุธโบราณ กายวิภาคศาสตร์ของมนุษย์ และแม้กระทั่งเครื่องบิน เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นมหัจฉริยบุคคล ทรงเป็นเอตทัคคะยอดเยี่ยมหลายด้าน ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น พระองค์ทรงประดิษฐ์กังหันน้ำชัยพัฒนา ทรงคิดค้นเทคโนโลยีฝนหลวง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอัจฉริยภาพในทางวิทยาศาสตร์ ส่วนในทางศิลปะ เป็นอัครศิลปินทั้งในด้านกีฬา วรรณกรรม ศาสนา อย่างเช่น วรรณกรรมเรื่องพระมหาชนกนั้น ผู้มีความเชี่ยวชาญทางศาสนายอมรับในความไพเราะงดงาม ทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

นอกจากนี้ในทางรัฐศาสตร์ซึ่งเป็นสาขาสังคมศาสตร์นั้น พระองค์ทรงเป็นผู้ปกครองที่เป็นมหาราช ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยเท่าที่มีมานั้น มีพระมหากษัตริย์เพียง 7 พระองค์เท่านั้น คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระปิยมหาราช และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช มหาราชพระองค์แรกจนถึงพระองค์ที่ 5 ล้วนแล้วแต่เป็นมหาราชในความหมายของนักรบ แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นมหาราชลำดับที่ 6 นั้น ไม่ได้รบเก่ง แต่พัฒนาประเทศเก่ง โดยทรงทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคม

นิตยสาร time ยกย่องพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงเป็นบุคคลผู้ทรงอิทธิพลมากคนหนึ่งในรอบ 100 ปี เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้ซึ่งเป็นมหาราช โดยการต่อสู้กับความยากจนของประชาชน ทรงงานหนัก เป็นมหาราชผู้ทรงงานหนักมากที่สุด ทรงงานจนทำให้ประเทศไทยพ้นจากการเป็นอาณานิคม จนทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ตามทฤษฎีโดมิโนถูกตีกรอบไว้ไม่สามารถเข้ามาทำลายประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ นอกจากนี้สิ่งที่ทำให้พระองค์แตกต่างจากมหาราชลำดับที่ 1-6 ก็คือ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระราชอำนาจจำกัด พระราชอำนาจของพระองค์แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ พระราชอำนาจโดยตำแหน่ง (position power) ที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และพระราชอำนาจจากพระบารมีส่วนพระองค์ (personal power) ที่เรียกเป็นในส่วนของพระคุณ ข้อแรกเป็นพระราชอำนาจโดยชอบธรรม ซึ่งมีได้อย่างเต็มที่ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ในยุคประชาธิปไตยอำนาจในส่วนนี้ก็ลดลงเพราะใช้ผ่าน 3 สถาบัน คือ สถาบันนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และทรงเพิ่มพระราชอำนาจจากพระบารมีส่วนพระองค์ ซึ่งเรียกว่าพระคุณ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของมหาราช โดยธรรม การปกครองโดยธรรมในที่นี้คือ ราชธรรม

อย่างไรก็ดี ไม่ได้หมายความว่าในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์จะสามารถใช้อำนาจได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ยังมีการถ่วงอำนาจเพื่อให้เกิดความสมดุลจากพุทธพจน์ที่ว่า วโส อิสริย โลเก อำนาจเป็นใหญ่ในโลก ซึ่งตรงกับคำพูดของลอร์ดแอคตันที่ว่า อำนาจมักทำคนให้เสียคน อำนาจเต็มที่มักทำให้คนเสียคนได้เต็มที่ (Power corrupts; absolute power corrupts absolutely)

จากปาฐกถาของกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ 8 ที่แสดงหน้าพระที่นั่งรัชกาลที่ 8 และมีพระราชอนุชาคือ รัชกาลที่ 9 ทรงได้สดับอยู่ด้วย ปาฐกถาดังกล่าวได้กล่าวว่า กษัตริย์สยามในอดีตปกครองบ้านเมืองด้วยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นคัมภีร์กฎหมายที่เก่าแก่ และเป็นรัฐธรรมนูญของสยามมาอย่างยาวนาน นับได้ว่าทำให้พระมหากษัตริย์ของไทยมีอำนาจล้นฟ้าไม่ได้ แต่ต้องมีราชธรรม หรือการปฏิบัติตามพระธรรมศาสตร์มากำกับการกระทำของพระมหากษัตริย์

ต้นกำเนิดของพระธรรมศาสตร์ หรือพระมนูธรรมศาสตร์มาจากอินเดีย ซึ่งเป็นของฮินดู ต่อมามอญได้นำมาพัฒนาเป็นพระธรรมศาสตร์แบบพุทธ หลังจากนั้นพม่าได้นำมาใช้ ส่วนพระธรรมศาสตร์ของไทยก็มีมาตั้งแต่สุโขทัยและอยุธยา แต่เมื่ออยุธยาล่มสลายแล้วก็ทรงโปรดให้มีการชำระพระคัมภีร์ ซึ่งในปัจจุบันหากต้องการศึกษาพระคัมภีร์ธรรมศาสตร์ ต้องไปดูกฎหมายตราสามดวง ซึ่งในสมัยอยุธยาเรียกว่าพระธรรมศาสตร์ ในบทนำก็บอกว่าแปลมาจากภาษาบาลี ในพระคัมภีร์ธรรมศาสตร์กำหนดไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินเป็นพระมหาสมมติราช คือ พสกนิกร เจ้านาย เชื้อพระวงศ์ประชุมกันยกให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เช่นใน

สร้อยพระนามรัชกาลที่ 5 มีคำว่า อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ เป็นสร้อยพระนาม หมายความว่า อเนกชนนิกรสโมสรสมมติประชาชนประชุมกันยกให้เป็นพระเจ้า-แผ่นดิน

พระธรรมศาสตร์กำหนดให้พระมหาสมมติราช ต้องตั้งอยู่ในราชธรรม 10 ประการคือ ทศพิธราชธรรม คือ ราชธรรม 10 ประการ ในอัคคัญญสูตร คำว่า ราชา-นิยมในความหมายภาษาบาลีว่า *"ผู้สร้างความพอใจให้กับคนอื่น"* คือ คนใต้ปกครอง คำว่า ราชา มาจาก ระชะ รากศัพท์เดียวกับคำว่า ราคา แปลว่าสร้างความพึงพอใจ ดังนั้น ธัมเมระปะเรรันเช ปีติราชา แปลว่า พระราชาคือ ผู้ทำให้คนอื่นพึงพอใจโดยธรรมะ พระราชาขึ้นมาปกครองจะต้องปกครองเพื่อทำให้ผู้ถูกปกครองมีความสุข มีความพึงพอใจ ดังนั้น การปกครองโดยธรรม คือ เป็นนิยามคำว่า "ราชา" อยู่ในคำว่า ธรรมราชา คือ ต้องเป็นธัมเมระปะเรรันเช แปลว่า ธรรมราชานั่นเอง พระราชาในคติของพุทธศาสนาจึงไม่ใช่เทวสิทธิ์ (Devine Rights) แต่เป็นการสมมติให้เป็นผู้ปกครอง เพราะกษัตริย์ชาวพุทธไม่มีวรรณะเหมือนกษัตริย์ชาวฮินดู ซึ่งเป็นวรรณะของเขาอยู่แล้ว กษัตริย์ในศาสนาพุทธเป็น อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ จะอยู่ในตำแหน่งได้ต้องมีธรรมของผู้ปกครองตามระบอบธรรมราชา

ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาแล้ว เราจึงมีธรรมราชา สุโขทัย-ธรรมราชา โดยคำนิยามนี้ ธรรมราชาคือ ต้องปกครองโดยธรรม มีธรรมะ จึงมีสิทธิที่จะอยู่ในตำแหน่ง ดังนั้น ธรรมราชาจึงมีความหมาย 2 ประการคือ 1. เป็นธรรมิกราช ประพฤติธรรม 10 ประการ คือ ทศพิธ-ราชธรรม เพื่อสร้างความพอใจยินดีให้กับประชาชน และ 2. เป็นธรรมาธิปไตย แปลว่า เอาธรรมะเป็นใหญ่ ไม่ใช่อำนาจเป็นใหญ่ มีพระราชอำนาจจริงแต่ไม่ได้ใช้อำนาจตามอำเภอพระทัย ต้องมีราชธรรมกำกับการใช้พระราชอำนาจ ดังนั้น ราชธรรม คำว่า ธรรมาธิปไตย ในความหมายที่ 2 คือ ใช้ราชธรรมกำกับพระราชอำนาจ และราชธรรม 10 ประการนั้นมาจากมหาสัชชาโลก บาลีว่า ทานัง ศีลัง ปริจาคัง

ในมโหสถชาดกบอกว่า เราเห็นกุศลธรรมที่ดำรงอยู่ในตนเหล่านี้คือ ทาน ศีล บริจาค จนถึงอวิโรธนะ ไม่คลาดจากธรรม คือพระเจ้าแผ่นดินย่อมต้องพิจารณาตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นวันที่ 5 ธันวาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษานั้น เมื่อย้อนกลับไปตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 พระเจ้าแผ่นดินจะนิมนต์พระสังฆราชมาเทศน์ ซึ่งทุกวันนี้จะเทศน์ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในวันที่ 6 หลังจากถวายเพลพระแล้ว สมเด็จพระราชาคณะหรือสมเด็จพระสังฆราชจะถวายพระธรรมเทศนา จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงปัจจุบัน เรียกว่า มงคลวิเสสกถา การว่าด้วยมงคลอันพิเศษ คือให้พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงทบทวนว่า ธรรมะ 10 ประการนั้น พระองค์ปฏิบัติตามข้อใดบ้าง ในแต่ละปีจะยกบางข้อเป็นพิเศษที่พระเจ้าแผ่นดินทรงปฏิบัติมาเทศน์เป็นมงคลวิเสสกถา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อให้พระเจ้าแผ่นดินได้มีพระปิติว่า พระองค์ได้ปฏิบัติธรรมะข้อใดบ้าง ราชธรรม 10 ประการคือ ปกครองโดยธรรมะ 10 ประการ ได้แก่ 1. ทาน 2. ศีล รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย 3. บริจาค คือ สละความสุขส่วนพระองค์ 4. อาชชวะ ซื่อตรง 5. มัททวะ อ่อนโยน 6. ตบะ ความเพียร เผากิเลส 7. อักโกธะ คือความเมตตา ไม่โกรธ คือความรัก 9. อวิหิงสา ไม่เบียดเบียน คือ กรุณาสงสาร 9. ขันติ ความอดทน และ 10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดจากธรรม

ด้วยเหตุนี้เวลาพูดถึงพระคุณของพระเจ้าแผ่นดิน จึงต้องพูดเป็นสองส่วนคือ คุณสมบัติส่วนพระองค์ เรียก อัตตหิตสมบัติ เป็นความสามารถส่วนพระองค์ และ ปรหิตปฏิบัติ แปลว่าการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงราชธรรม 10 ประการ เราไม่เรียกว่า ทศพิธราชธรรม เพราะเป็นเพียง อัตตหิตสมบัติ หรือ ธรรมะส่วนพระองค์ แต่การปกครองบ้านเมืองเป็น

ปรหิตปฏิบัติ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น

ธรรมของผู้ปกครองจึงเป็นธรรมะเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น และตัวเองต้องมีด้วย ประโยชน์ตนต้องมีแต่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง ดังนั้น ถ้ามีอำนาจเพื่อตนเองหรือเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล ไม่ถือว่ามีราชธรรม ไม่เรียกว่าเป็นธรรมของผู้ปกครอง ผู้ที่พูดเรื่องนี้คือพระเจ้าอโศกมหาราชที่กล่าวว่า **"อำนาจมีเพื่อธรรม"** เพราะอำนาจ เงินตรา เกียรติยศ และศักดินาต่าง ๆ นั้น จะมลายหายไปพร้อมกับการตายของเรา ถ้าไม่มีความดี แต่อำนาจ เงินตรา เกียรติยศ และศักดินาต่าง ๆ นั้น มีไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น พระเจ้าอโศกมหาราชจึงกล่าวว่า เกียรติยศ เงินทอง และอำนาจวาสนาไม่ใช่สิ่งที่ยั่งยืน และไม่ได้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์หากไม่ได้นำมาใช้เพื่อคนอื่น ต้องเผยแพร่พระธรรม คือการทำความดี โดยนัยยนี้พระเจ้าอโศกมหาราชจึงทรงเป็นธรรมราชา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีทศพิธราชธรรม ประกอบด้วยธรรมสิบประการ ข้อที่หนึ่งคือ ทาน ทานคือการให้ มีสองประการได้แก่ อามิสทาน คือ การให้สิ่งของเพื่อสงเคราะห์ประชาชนตามหลักราชสังหควัตถุ เช่น โครงการอันเนื่องจากพระราชดำริต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 4,447 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ 3,031 โครงการ โครงการพัฒนาด้านการเกษตร 165 โครงการ โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม 159 โครงการ โครงการพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ 325 โครงการ โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข 55 โครงการ โครงการพัฒนาด้านคมนาคมและการสื่อสาร 77 โครงการ โครงการสวัสดิการสังคมและการศึกษา 395 โครงการ และโครงการพัฒนาแบบบูรณาการ 240 โครงการ โดยโครงการพระราชดำริในการพัฒนาชนบทโครงการแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2495 คือสร้างถนนเข้าไปยังบ้านห้วยมงคล อำเภอหัวหิน ทุก ๆ โครงการเกิดจากพระราชหฤทัยที่โน้มไปเพื่อทำประโยชน์แก่มหาชนชาวสยาม จนกระทั่งเกิดโอกาสที่ทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ ขึ้น

ในปี พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นปีที่กำเนิดฝนหลวงนั้น พระองค์ตรัสว่า

"ข้าพเจ้าได้แหงนดูท้องฟ้า และพบว่ามีเมฆจำนวนมาก แต่เมฆเหล่านั้นพัดผ่านพื้นที่แห้งแล้งไป วิธีแก้ไขอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรที่จะให้เมฆเหล่านั้นตกลงมาในท้องถิ่นนั้น ความคิดนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการทำฝนเทียม"

(กำเนิดฝนหลวง พ.ศ. 2498)

ทานประการที่สองได้แก่ ธรรมทาน แปลว่าการให้ธรรมเป็นทาน หรือเป็นวิทยาทาน ได้แก่ พระราชนิพนธ์พระบรมราโชวาท เช่น หนังสือเรื่องพระมหาชนก ติโตและสถานการณ์ที่ทำให้พระองค์ออกมาพระราชทานพระบรมราโชวาท เป็นต้น

ประการที่สองในเรื่องศีล ในพระธรรมศาสตร์กำหนดว่า *“พระมหาสมมติราชตั้งอยู่ในราชธรรม 10 ประการ ทรงเบญจางคิกศีลเป็นปกติศีล และอัษฎางคศีลเป็นอุโบสถศีล เมตตากรุณาแก่สัตว์ทั้งปวง”* พระเจ้าอโศกมหาราชคือแบบอย่างของพระมหากษัตริย์ในการทรงศีล คือ ประมาณ พ.ศ. 230 พระเจ้าอโศกทรงทำสงคราม เรียกว่า จันฑาโศกราช แปลว่า พระเจ้าอโศกผู้โหดร้าย ตอนหลังพระองค์หันมานับถือพระพุทธศาสนารักษาศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ แม้กระทั่งในจารึกอโศกฉบับที่ 1 ทรงประกาศในทั่วประเทศห้ามฆ่าสัตว์บูชายัญจนปัจจุบันคนในประเทศอินเดียราวร้อยละ 50 ไม่ฆ่าสัตว์ และเป็นมังสวิรัติ สาเหตุเพราะพระเจ้าอโศกมหาราชที่ได้รวบรวมแคว้นเล็กแคว้นน้อยมาเป็นประเทศใหญ่ แล้ววางรากฐานในการอภัยทาน ทำให้คนอินเดียครึ่งประเทศเป็นมังสวิรัติ เช่นเดียวกับพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ผู้ปกครองกัมพูชา ซึ่งท่านได้มีโอสถศาลาเลียนแบบพระเจ้าอโศก ศีลสำหรับผู้ปกครองคือศีลสามัญญตา คือ ทั้งประชาชนและผู้ปกครองต้องมีศีลเสมอกัน และรักษาอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน คือมีศีลเสมอกันรักษากฎหมายเหมือนกัน แม้แต่ตอนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงจดทะเบียนสมรส ก็จดทะเบียนสมรสทั่วไปภายใต้กฎหมายเหมือนกัน

ประการที่สาม คือเรื่องบริจาค เสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน การบริจาคคล้ายกับทาน คือ ทานคือการให้ แต่บริจาคคือการเสียสละเวลาเราให้ทานนั้นพระพุทธเจ้าท่านแบ่งคนเป็น 3 ประเภทคือ ทานทาส คือ เป็นทาสของทาน ทานสหายคือเป็นสหายของทาน ทานบดี โดยทานทาส ได้แก่ การบริจาคแต่ของไม่ดีให้คนอื่นแต่เก็บของดี ๆ ไว้แก่ตัวเรียกว่าเป็นทานทาส ส่วนทานสหาย คือ เรามีดีอย่างไรก็ให้คนอื่นอย่างนั้น ซึ่งยังไม่เรียกว่าเป็นการบริจาค การบริจาคจะเกิดขึ้นเมื่อเราเป็นนายของทาน เรียกว่าทานบดี คือ ตัวเองอาจกินอยู่ลำบากแต่ให้คนอื่นสบาย ทานบดี คือ ผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม ภาษาบาลีกล่าวว่า มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ จเช มตฺตาสุขํ ธีโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขํ.แปลว่า *“ถ้าเห็นว่าจะได้สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะสละความสุขเล็กน้อย ผู้มีปัญญาควรสละความสุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ความสุขที่ยิ่งใหญ่”*

การที่พระองค์ยอมลำบากตลอดเวลาที่ทรงครองราชย์นั้น เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน ซึ่งเป็นความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเพราะเป็นความสุขของมหาชน บันทึกสำนักราชเลขาธิการในปีหนึ่งบอกว่า แต่ละปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระราชินีนาถทรงเสด็จบำเพ็ญพระราชกรณียกิจราว 500 -600 ครั้ง รวมเป็นระยะทาง 25,000 – 30,000 กิโลเมตรทั่วประเทศไทย ทำให้พระองค์รู้จักประเทศไทยทุกซอกทุกมุมว่าจะต้องพัฒนาตรงไหน และทรงเป็นที่รักของคนไทย

นิตยสาร Time ฉบับวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2509 จึงพาดหัวตัวขาวไว้ว่า a monarchy fights for freedom คือ พระมหากษัตริย์ผู้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพ ในหนังสือเล่มนั้นมีบทความชื่อ Holder of the Kingdom, Strength of the Land คือ ทรงเป็นศูนย์รวมใจของคนในชาติ ทรงเป็นภูมิพลังแผ่นดิน ในบทความนี้ออกมาเดือนพฤษาคม พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นระยะเวลาเกือบ 1 ปี จากวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 อันเป็นวันเสียงปืนแตกคือวันที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ประกาศสงครามใช้อาวุธกับฝ่ายราชการ สงครามคอมมิวนิสต์กำลังไล่มาที่เวียดนาม เวียดกง ลาว กัมพูชา แต่สำหรับประเทศไทยนั้น เรามีพระเจ้าแผ่นดินและพระราชินีที่ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยทั้งชาติ ในบทความเขียนไว้ดังนี้

"...ความรักชาติของคนไทยเป็นผลส่วนหนึ่งมากการที่ไม่เคยรู้สึกว่าต้องเป็นเมืองขึ้นของใคร ยิ่งไปกว่านั้น ความรักชาติยังอิงอาศัยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพระพุทธศาสนาที่แพร่หลายอยู่ทั่วประเทศ..."

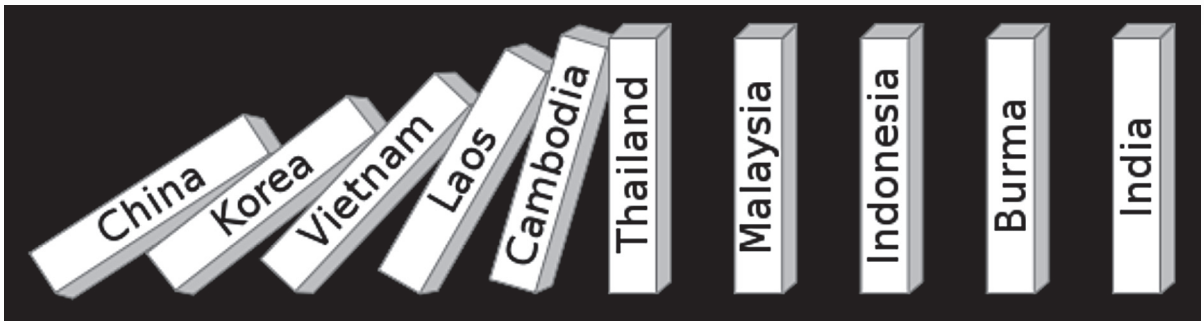
(นิตยสารไทม์ วันที่ 27 พฤษภาคม 2509 หน้า 8.)

ย่อหน้านี้เป็นการสรุปเรื่อง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ในแค่ 2 ประโยค ซึ่งผู้เขียนบทความชิ้นนี้ได้เข้ามาเก็บข้อมูลในประเทศไทยและสังเกตว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยทั้งชาติ ซึ่งเรียกว่า บริจาคของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงสละความสุขสบายส่วนพระองค์

ในบทความยังได้บอกว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ทรงเสด็จไปที่ภาคเหนือไปช่วยชาวเขานั้น ด้วยความที่ไม่มีถนนจึงต้องเสด็จดำเนินด้วยพระบาทเป็นระยะทาง 5 ไมล์ หรือ 8 กิโลเมตร ขึ้นภูเขา ในปี พ.ศ. 2509 ทั้งสองพระองค์เสด็จไปช่วยชาวเขา โดยเข้าไปพระราชทานอาหารและยาแก่ชาวเขาที่ปลูกฝิ่น โดยเปลี่ยนจากฝิ่นมาเป็นพืชผักเมืองหนาว พระองค์ทรงลำบากอย่างไร ได้มีการบันทึกไว้หมด ย่อหน้าสุดท้ายของบทความบอกว่า ไทยคือความ

หวังสุดท้าย เป็นปราการสุดท้ายที่จะสู้คอมมิวนิสต์ ตราบใดที่ประเทศไทยยังคงอยู่ในค่ายของโลกเสรี ตราบนั้น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังคงปลอดภัยจากคอมมิวนิสต์ สาเหตุที่ประเทศไทยรอดพ้นจากการเป็นคอมมิวนิสต์เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเสด็จไปทั่วไปเทศ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อผูก

คนไทยทั้งชาติเข้าด้วยกัน ในวันเสียงปืนดับ รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ออกคำสั่ง 66/2523 นิรโทษกรรมให้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2525 พรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาเจรจากับรัฐบาลไทยว่า จะเลิกต่อสู้ด้วยอาวุธและหันมาพัฒนาชาติไทย เห็นได้ว่าโดมิโนหยุดที่ประเทศไทยเพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งนี่คือพระมหัจฉริยะบุคคลของพระองค์ในการเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ข้อที่ 4 คือ อาชชวะ คือ ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริต บอกความจริงแก่ประชาชน ไม่ฉ้อฉลหลอกลวง ยถาวาที ตถาการี คือ พูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น พระบรมราโชวาทของรัชกาลปัจจุบันท่านแสดงถึงความซื่อสัตย์สุจริตที่พระราชทานปริญญาบัตรที่จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย พ.ศ. 2497 ที่ว่า

"...มีคุณธรรมข้อหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งท่านต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ คือ ความสัตย์สุจริต ประเทศบ้านเมืองจะวัฒนาถาวรอยู่ได้ ก็ย่อมอาศัยความสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐาน ท่านทั้งหลายจะออกไปรับราชการก็ดี หรือประกอบกิจการงานส่วนตัวก็ดี ขอให้มั่นอยู่ในคุณธรรมทั้ง 3 ประการคือ สุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่..."

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2497)

ในพระบรมราโชวาทดังกล่าวทำให้มาย้อนดูว่าทุกวันนี้เราต้องการบ้านเมืองใสสะอาด ถ้าเราทำตามธรรมาภิบาล เราต้องทำตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ถวายพระองค์ท่านเพราะพระองค์นำเราไปตรงแล้ว เราต้องเดินตรงตามพระองค์ท่านในการรักษาไว้ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริตในธรรมิกสูตรนั้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

"เมื่อฝูงโคข้ามแม่น้ำนั้น ถ้าโคผู้นำฝูงไปตรง โคเหล่านั้นย่อมไปตรงทั้งหมด ในเมื่อโคผู้นำไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนี้ย่อมประพฤติธรรมเหมือนกัน"

(ธรรมิกสูตร)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงนำเป็นแบบอย่างให้เราไปตรง พสกนิกร ข้าราชการ นักการเมือง ก็ไปตรง บ้านเมืองใสสะอาดอย่างนั้น นี่คือ อาชชวะ แปลว่า ความตรง

ข้อที่ 5 มัททวะ ความอ่อนโยน มีภาษิตอังกฤษอยู่บทหนึ่งได้บอกอย่างชัดเจนว่า ผู้ดีที่สุดจะสุภาพที่สุด ผู้ที่เข้มแข็งที่สุดจะอ่อนโยนที่สุด โดยผู้นำนั้นมี 2 แบบ ผู้นำที่แข็งกร้าวเรียกว่า ผู้นำที่นั่งอยู่บนหัวคน กับผู้นำที่อ่อนโยนคือ ผู้นำที่นั่งอยู่ในหัวใจคน วางตัวเหมือนแม่น้ำ คือ อยู่ต่ำ แม่น้ำยิ่งใหญ่เพราะอยู่ต่ำ รอรับน้ำจากลำธารละหานห้วยหนองคลองบึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเข้าถึงประชาชน เรียกว่า สมานัตตา เขาทุกข์ก็ทุกข์ด้วย เขาสุขก็สุขด้วย ห่วงใย ดังนั้นที่เสด็จไปทั่วประเทศนั้นคือการเข้าไปรับรู้ปัญหาไปรับรู้ความทุกข์ แล้วทำให้เกิดมรรค คือ วิธีการในการแก้ไขปัญหา การร่วมทุกข์ร่วมสุข คือ มัททวะ

มหาตมะ คานธี ก็เป็นคนหนึ่งที่เข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของคนอินเดีย ถ้าดูตอนที่เรียนจบเนติบัณฑิตจากอังกฤษไปทำงานอยู่ที่แอฟริกาใต้ 22 ปี ตอนนั้นจะแต่งสูทตลอดเพื่อสู้กับคนขาว แต่เมื่อกลับมาที่อินเดีย วันแรกที่กลับมาที่อินเดียจะใส่เสื้อผ้าเหมือนคนอินเดียคือ นุ่งโทตี โพกหัว ทอผ้า ปั่นฝ้ายเองเหมือนคนอินเดีย เป็นการร่วมทุกข์สุขร่วมสุข หรือ สมานัตตา เป็นมหาตมะผู้นั่งอยู่ในหัวใจคนอินเดีย สามารถชนะใจคนอินเดียได้ วางตัวเหมือนแม่น้ำของคนอินเดีย

ในพระตำหนักจิตรลดานั้น ไม่มีของฟุ่มเฟือยอะไร แต่มีกังหัน ที่นา เพราะทรงสนพระราชหฤทัยเป็นที่ยิ่งในงานด้านเกษตรกรรม ได้ทรงทดลองริเริ่มการเกษตรแผนใหม่ขึ้นในเขตพระราชฐานที่ประทับคือ บริเวณสวนจิตรลดาพระราชวังดุสิตก่อนเป็นแห่งแรก แล้วจึงขยายผลเป็นโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในภายหลัง

ประการที่ 6 คือ ตบะ เป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อให้กิเลสเบาเบาง เป็นการข่มกิเลส การถือตบะนี้ไม่ได้หมายความว่าจะต้องไปบำเพ็ญเพียรเป็นฤษี แต่หมายความว่า ถึงคราวต้องอด เราก็ต้องอดเพื่อสุขภาพ หรือต้องออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ความมัธยัสถ์ของในหลวงนั้น หลอดยาสีพระทนต์พระราชทานเป็นที่รู้จักกันดีว่า สื่อถึงตบะ ความประหยัด ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และทรงสอนให้คนไทยทั้งประเทศบำเพ็ญตบะหรือรัดเข็มขัดด้วยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือการไม่ตามใจตัวเองทุกอย่าง ไม่โลภ ไม่ใช้ของผ่อนส่งหรือใช้รถหรู เพราะทำให้เกิดหนี้ พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่พ.ศ 2517 หรือเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมาแล้ว

เพจใกล้หมอฟัน

หลอดยาสีพระทนต์พระราชทาน
ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ อย่างคุ้มค่าที่สุด

"...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชยว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ.."

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย
วันที่ 4 ธันวาคม 2516)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีวิสัยทัศน์ มองว่า ประเทศไทยต้องพัฒนาแบบนี้ อย่าพัฒนาเพื่อทำลายสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ อย่าพัฒนาเพื่อให้คนมาโกงกินกันเองแล้วเกิดความทุกข์ ถ้าเรามีพอมีพอกินแล้วก็จะไม่เกิด วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ทรงเตือนล่วงหน้ามาหลายสิบปี ก่อนที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น

มหาตมะ คานธี เคยพูดไว้ว่า โลกให้ทรัพยากรเพียงพอกับความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ทุกคน แต่ไม่เพียงพอกับความโง่ของมนุษย์ นี่คือ เศรษฐกิจพอเพียง พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า นัตถิตัณหาสมานที แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี แม่น้ำยังมีวันเต็ม แต่ความโลภของเราไม่มีวันเต็ม ดังนั้นไม่ต้องไปตอบสนองกับความโลภ

"...คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอดังนั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย กับทุกประเทศ มีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ-มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข..."

(พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต
วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2551)

เศรษฐกิจพอเพียงวัดได้ 2 อย่าง คือ 1. พอใจสันโดษนิ่งที่มี ซึ่งเป็นอัตวิสัยและความพอใจ กับ 2. มัตตัญญุตา คือ รู้จักพอประมาณ หรือ ปรวิสัย เวลาเราพูดเรื่องพอเพียงเรามักจะนึกถึงแต่อัตวิสัยโดยไม่ดูปรวิสัย ซึ่งมีความแตกต่างกัน ถ้าเราพอใจในการทานข้าวเพียงแค่นี้เพราะอิ่มใจเรียกว่าเป็นอัตวิสัย คือ เป็นความพอใจส่วนตัว แต่ถ้ามัตตัญญุตาหมายความว่าพอประมาณ คือ ถ้าเราทานมากไปกว่านั้นสุขภาพจะไม่ดี เป็นปรวิสัย หรือ สุขภาวะ โดยถ้าเป็นมัตตัญญุตาคือหมายความว่า สุขภาพดีจะต้องทานอาหารให้ครบ 5 หมู่อย่างละเท่าไหร่ เป็นการพอประมาณ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ทางการแพทย์เป็นตัววัดอยู่ ดังนั้นพอประมาณจึงเป็นปรวิสัย หรือ สุขภาวะ แต่บางคนถึงมีบ้านใหญ่ก็ไม่มีความสุขเพราะไม่พอใจ ไม่มีอัตวิสัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงสอนสองอย่างนี้ คือ อัตตวิสัยและปรวิสัย ดังนั้น คนที่มีฐานะมีสิทธิที่จะทำอะไรที่เขาต้องการเป็นพอประมาณของเขา นกน้อยทำรังแต่พอตัว นกใหญ่ทำรังแต่พอตัว พญาอินทรีทำรังของเขา ใครมีฐานเศรษฐกิจอย่างไรก็ทำไปเช่นนั้น แต่เราไปมองเพียงอัตวิสัยให้ลดทั้งหมด พอใจ สันโดษ ก็ไม่ต้องทำอะไร ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่ใช่เช่นนั้น แต่ต้องทำให้พอดี อย่าเป็นหนี้เป็นสินยืมเงินเขา บางทีเป็นอินทรีไม่เพียงพอ ไปกู้เขาเพื่อที่จะเป็นพญาครุฑ ซึ่งไม่ควร นกน้อยทำรังแต่พอตัว ไม่ว่าจะรังขนาดไหนก็ตาม โดยสรุปแล้วเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา คือความพอดี

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นคุณแก่ประเทศชาติมาก แต่น่าเสียดายที่ปัจจุบันมีการนำไปใช้ในภาคปฏิบัติน้อยมาก คือ แม้จะถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว แต่ในทางปฏิบัติแล้วยังไม่มีแผนปฏิบัติการในระดับรากหญ้า ซึ่งแตกต่างจากประเทศภูฏาน ที่นำหลักความสุขโดยรวมของประเทศ (Gross National

Happiness-GNH) เข้ามาทำแผนในแต่ละจังหวัด อำเภอ และตำบลอย่างไร เพื่อให้นโยบายนี้เข้าไปในระดับรากหญ้าได้สำเร็จ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างของตบะที่เผาความโลภ อติโต โลหิตา อะโก ความโลภเกินไปไม่ดีเลย เพราะนำไปสู่ปัญหามากมาย ทำลายสิ่งแวดล้อม หากเราทำตามในหลวงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ประเทศไทยเราจะน่าอยู่กว่านี้มาก

"ประชาชนทุกคนเป็นลูกของข้าฯ ข้าฯ ย่อมปรารถนาเพื่อลูกชายหญิงของข้าฯ ว่า ขอเขาทั้งหลายพึงประสบสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลและความสุข ทั้งที่เป็นไปในโลกนี้และโลกหน้าทุกประการฉันใด ความปรารถนาของข้าฯ ต่อประชาชนทั้งปวงย่อมเป็นฉันนั้นเหมือนกัน"

(จารึกอโศก)

ประการที่ 7 อักโกธะ คือ ความเมตตา จารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชบอกว่า พระองค์เคยตรัสว่าประชาชนเป็นลูกของข้าพเจ้า เช่นเดียวกับคนไทยทั้งหมดที่เป็นลูกของในหลวง เป็นพ่อหลวงของแผ่นดิน พระองค์มีเมตตาต่อทุกคน เหมือนที่พระเจ้าอโศกจารึกไว้ ลูกต้องรู้รักสามัคคีกัน ถ้าลูกตีกันพ่อเศร้าใจ คนไทยต้องเมตตาต่อกันด้วย เช่น

"...ประการแรก คือ การให้ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผลทั้งแก่ตนแก่ผู้อื่นและประเทศชาติ

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำนำความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรงอยู่ในเหตุในผล..."

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
วันที่ 9 มิถุนายน 2549)

สี่ข้อนี้มาจากสาราณียธรรม 6 ประการของพระพุทธเจ้า หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี มีอยู่ 6 ประการ คือ

1. กายกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่นการให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น

2. วจีกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พูดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3. มโนกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกัน ความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

4. สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

5. สีลสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาศีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน มีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

6. ทิฏฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

ในสาราณียธรรม 6 นี้คือตัวอย่างว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงทำอย่างเดียวไม่พอ ทรงนำมาสอนเราด้วย หากเราปฏิบัติตามประเทศชาติจะมีความสุข

ข้อที่ 8 อวิหิงสา แปลว่าไม่เบียดเบียน หมายถึงความกรุณาคือ สงสาร พระเจ้าอโศกเป็นตัวอย่างที่ทรงรบแล้วฆ่าคนตายมากในการชนะด้วยสงคราม เฉพาะกุลีไพร่ตายเป็นแสนคน พระเจ้าอโศกทรงสลดใจมากว่ามีชัยชนะบนกองซากศพจะไปมีประโยชน์อะไร จึงเลิกสงครามวิชัย หันมาเป็นธรรมวิชัย คือ พุทธศาสนานั่นเอง เรียกว่า ชนะโดยธรรม ทรงส่งพระธรรมทูต 9 สายมาที่โสณะอุตระ ส่งราชทูตไปทั่ว ไม่รบกันแล้วผูกสัมพันธไมตรี เรียกว่า อวิหิงสา คือ ความกรุณา คือ ธรรมวิชัย

"...เวลาคนมีการปฏิบัติรุนแรงมันลืมตัว ลงท้ายเขาไม่รู้ว่าตีกันเพราะอะไร แล้วก็จะแก้ปัญหาอะไร เพียงแต่ว่าจะต้องเอาชนะ แล้วก็ใครจะชนะ ไม่มีทาง อันตรายทั้งนั้น มีแต่แพ้ คือต่างคนต่างแพ้ ผู้ที่เผชิญหน้าก็แพ้ แล้วที่แพ้ที่สุดก็คือประเทศชาติ..."

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
วันที่ 20 พฤษภาคม 2535)

เวลาคนมีปฏิบัติการรุนแรงมักลืมตัว ลงท้ายไม่รู้ว่าตีกันเพราะอะไร ถ้าจะแก้ปัญหาอะไรเพียงแต่ว่าจะเอาชนะแล้วไม่มีใครชนะ มีแต่คนแพ้ พระองค์ทรงเตือนตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 แล้ว 25 ปีที่ผ่านพ้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงสอนอย่างนี้ เช่นเดียวกับที่หนังสือ the Economist ได้พาดปกหนังสือเกี่ยวกับเรื่องสงครามอิสราเอลไว้ว่า Winning the battle, losing the war

ซึ่งแต่ละกลุ่มไม่ยอมกันหมด ต้องการชนะหมด แต่บ้านเมืองกลับพังทลายลง นี่คือสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เตือนเราไว้ล่วงหน้านานแล้ว คนอื่นชนะเราแพ้เป็นโลกาธิปไตย แต่ถ้าเป็นธรรมาธิปไตยคือต่างคนต่างชนะ ต่างคนต่างได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงต้องการให้เป็นธรรมาธิปไตย โดยทรงเป็นแบบอย่างและเอาธรรมะเป็นใหญ่ แต่จะมีบางพวกที่รบกันแล้วบ้านเมืองพังทลายหมดเรียกว่า อนาธิปไตย คือต่างคนต่างแพ้ บ้านเมืองไม่เหลืออะไรเลย

ประการที่ 9 คือ ขันติ แปลว่า ความอดทน การทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ทน 3 อย่าง ในหลวงทน 3 อย่าง 1. ลำบาก หมายถึงเวลาป่วย ประชวร หิว ทนลำบาก 2. ทนตรากตรำ หมายถึงทำงานหนักติดต่อกันยาวนาน และ 3. ทนเจ็บใจ เมื่อไม่ได้ดั่งใจหรือถูกขัดใจหรือไม่สำเร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสอนสมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศสยามมกุฎราชกุมารในสมัยนั้นว่า

"... การเป็นเจ้าแผ่นดินไม่ใช่สำหรับมั่งมี ไม่ใช่สำหรับคุมเหงคนเล่นตามชอบใจ มิใช่เกลียดไว้แล้วจะได้แก้เผ็ด มิใช่เป็นผู้สำหรับจะกินสบาย นอนสบาย ถ้าจะปรารถนาเช่นนั้นแล้วมีสองทางคือ บวชทางหนึ่ง เป็นเศรษฐีทางหนึ่ง เป็นเจ้าแผ่นดินสำหรับแต่เป็นคนจนและเป็นคนที่อดกลั้นต่อสุขและทุกข์ อดกลั้นต่อความรักและความชังอันจะเกิดฉิวขึ้นมาในใจ หรือมีผู้ยุยง..."

(พระบรมราโชวาทที่
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ)

ขันติอีกประการหนึ่งคือ อดทนต่อคนที่แตกต่างจากเรา ต่างศาสนา ต่างเชื้อชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงเมตตากรุณาครบทุกศาสนา วาเด็ง ปูเต๊ะ ที่เป็นสหายแห่งสายบุรีเป็นตัวอย่าง เป็นคนจน ดูรูปที่เข้าเฝ้าครั้งแรก เสื้อผ้าไม่มีใส่ แต่ในหลวงทรงไม่ถือพระองค์เลย นี่คือขันติธรรม

ประการสุดท้ายคือ อวิโรธนะ คือ ไม่คลาดจากธรรม หมายความว่า 1. ทบทวนธรรมะทุกข้อที่เอามาปฏิบัติ 2. ถ้ามีกฎมีกติกาของบ้านเมือง เช่น ในสมัยก่อนมีพระธรรมศาสตร์ จะต้องตัดสินตามพระธรรมศาสตร์ คือตัดสินตามกฎหมายบ้านเมือง ไม่บิดมาเข้าข้างตนเอง สมัยนี้คือ รัฐธรรมนูญ ทรงใช้ราชธรรมกำกับการใช้พระราชอำนาจให้อยู่ในขอบเขตที่พอดีพองาม ทรงเคารพธรรมเป็นธรรมาธิปไตย ยึดมั่นตามหลักนิติธรรมตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือพระธรรมนูญ

เช่นในกรณีเรื่องมาตรา 7 ที่เราขอให้พระองค์ทรงใช้เมื่อปี พ.ศ. 2549 มาตรา 7 ระบุว่า ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

> ***"...ซึ่งขอยืนยัน ยืนยันว่า มาตรา 7 นั้น ไม่ได้หมายถึงให้มอบให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจที่จะทำอะไรตามชอบใจ ไม่ใช่. มาตรา 7 นั้น พูดถึงการปกครองแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ได้บอกว่าให้พระมหากษัตริย์ตัดสินใจทำได้ทุกอย่าง ถ้าทำ เขาจะต้องว่าพระมหากษัตริย์ทำเกินหน้าที่. ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยเกิน ไม่เคยทำเกินหน้าที่. ถ้าทำเกินหน้าที่ก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย..."***
>
> (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
> วันที่ 25 เมษายน 2549)

ทศพิธราชธรรมสามารถสรุปเป็นไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ได้คือ 1. ศีล ได้แก่ ทาน ศีล อวิหิงสา 2. สมาธิ ได้แก่ บริจาค อาชวะ มัททวะ ตบะ อักโกธะ ขันติ 3. ปัญญา ได้แก่ อวิโรธนะ เป็น 10 ข้อที่เราจะต้องท่องให้ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นอัจฉริยล้ำสมัย ทรงเตือนเราก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ เช่น เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทรงเตือนเราตั้งแต่ปี 2517 ทรงเตือนเราในปี พ.ศ. 2535 ในเรื่องความขัดแย้ง แต่คนไทยตามไม่ทันเอง ซึ่งนี่คือเรื่องปกติของคนที่เป็นอัจฉริยะมาก ๆ และเป็นอัจฉริยล้ำสมัย เช่นเดียวกับ สีโอนาโด ดา วินชี ที่เกิดก่อนยุค

เอตทัคคะกษัตรา จึงสรุปได้ด้วยประโยคที่ว่า

อปฺปมตฺโต ปมตฺเตสุ สุตฺเตสุ พหุชาคโร
อพลสฺสำ สีฆสฺโส หิตฺวา ยาติ สุเมธโส

(เมื่อผู้อื่นพากันประมาทมัวเมา เขาไม่ประมาท
เมื่อคนอื่นพากันหลับใหล เขาตื่นอยู่เสมอ
ผู้มีปัญญาดีมักนำหน้าผู้มีปัญญาทรามไป
เหมือนม้าฝีเท้าดีนำหน้าม้าฟีเท้าทรามไป ฉะนั้น)

(ธรรมบท)

สรุปคือ แค่ตามพระองค์ให้ทันจึงน่าจะช่วยประเทศชาติได้เยอะแล้ว อย่าให้แต่พระองค์ทรงทศพิธราชธรรม เราต้องประยุกต์มาใช้ในฐานะผู้ถ่ายโอนพระราชอำนาจ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ราชธรรมกำกับราชอำนาจ เมื่อเราเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถ่ายโอนพระราชอำนาจมาใช้ ก็ต้องนำราชธรรมมากำกับการใช้พระราชอำนาจที่เราเอามาใช้ด้วย นั่นแหละคือตามให้ทัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีทั้งพระราชอำนาจเพราะคนจงรักภักดี และยังทรงมีพระราชธรรมกำกับ จึงทรงอยู่ในสถานะที่อยู่ในใจของคนไทยทั้งชาติ เป็นศูนย์รวมจิตใจ (holder of the nation) เป็นภูมิพลังแผ่นดิน (strength of the land) และเป็นมหาราชผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรมมา 70 ปีจนบัดนี้